

FINE ARTS
TABLEAU
MAGAZINE

Tijdschrift voor beeldende kunst en antiek

THE AMSTERDAM ARTS & DESIGN FAIR - HET INSTITUUT COLLECTIE NEDERLAND
DE 33STE NEDERLANDSE KUNST- & ANTIKBEURS - ONTROERENDE EENVOUD: ETNOGRAFICA
JONGE KUNSTENAARS IN GEORGIE - PIPILOTTI RIST: VIDEOKUNST

George Grosz (Berlijn 1895-1959), Naakt, te dateren 1942, schildersbord, 60,1 x 50,9 cm, gesigneerd z.v. en met redactieschipstempel 'George Grosz Nachlass nr. 1 A4 4 aan de achterzijde. Lit.: 'George Grosz', cat. no. 133, 'Grosz, 1 maal', di. New York, 1963, pp. 40-41, afb. in kleur. Text.: 'Seset Vowont, Casino de la Vallée', 'George Grosz, opene maatski, 1902', afb. 39 in kleur. 'Authentische kunstverlating dr Peter Grosz.
Collectie Strooming/Beaek, Notaris Fouchierstraat 17-19 en 39-31, 6711 RD Ede, tel. +31 (0)318-432888, fax: +31 (0)318-421730, <http://www.strooming-beaek.nl>

Sopho Tabatadze:
rechtsunder een
werk van haar uit
de serie 'Closed
Women', inkt en
gegrassen inkt op
papier, 25 x 34

Sopho of Sofia Tabatadze (21) studeert aan de Rietveld Academie in Nederland. Ze tekent in Oostindische inkt en maakt collages. In haar werk verbeeldt Sopho ondermeer de verwarring die zij voelde door haar kennismaking met de Westerse levensstijl. Het is een ervaring die ze deelt met haar land. Georgië heeft een roerig decennium achter de rug. Na tachtig jaar isolatie onder het communisme volgden diverse burgeroorlogen, collectieve armoede en nu dan de versnelde invoering van Westerse 'waarden' in een zeer traditioneel land.

NEDERLAND AAN DE ZWARTE ZEE

JONGE KUNSTENAARS UIT GEORGIË

Max de Bruijn

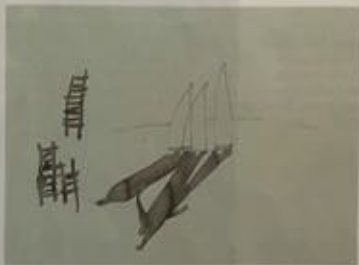
Georgië is een soort Nederland aan de Zwarte Zee: klein en eigenwijs. Met dien verstande dat het land al een cultuurcentrum was toen de moerasbewoners in de Rijndelta nog nauwelijks in staat waren hun eigen hutten te bouwen. Het landschap lijkt eropzins op Noord-Italië: zee, bergen, oude steden en wijngaarden. De mannen praten op ruzieschillige toon. De vrouwen zwijgen, maar zijn daadkrachtig (Medea komt er vandaan). Cultuur wordt met de paplepel ingegoten: voetballers kunnen de beroemde nationale dichters reciteren. Kunst staat in zeer hoog aanzien. Ook onder de Russen - Georgië was tot 1992 een Sovjet-Republiek - behield het land zijn eigen cultuur en ontscheidde de Georgische kunst zich los van de voorgeschieden oede. Kort na de burgeroorlog van 1992-1993 openden alweer de eerste nieuwe galerijen. Georgiërs

voelen zich Europeanen, over land verbonden door de eeuwenoude zijderoute. Ze beschouwen hun land als een verre voorpost van beschaving in barbaars Azië en zijn dan ook diep gekrenkt wanneer ze in Nederland worden aangezien voor een achterlijk soort Russen.

SOPHO TABATADZE

Sopho, alias Sofia, alias Sofie Tabatadze (21) studeert sinds anderhalf jaar aan de Rijksacademie in Amsterdam. 'Sopho is mijn Georgische naam maar in Nederland spreekt iedereen die verkeerd uit, dus heet ik daar Sofia', legt ze uit met onnavigeerbare Georgische logica. 'En Sofie is mijn tamliekonaam. Iedereen heeft dat hier. Shota wordt Shuti, Tamara: Tamuna of Taco of Tamo.' In de vakantie is ze terug in Georgië. We zoeken haar op in het appartement dat ze met haar moeder (een architect) bewoont in het oude stadscentrum van de hoofdstad

Journalist Max de Bruijn en fotograaf Wouter Jansen reisden naar het nog nauwelijks bezochte Georgië, op zoek naar hedendaagse kunst. Een verslag van een ontmoeting met Sopho Tabatadze en de broertjes Varvaridze, succesvolle voorbeelden van een jonge generatie Georgische kunstenaars.

Tbilisi (tweeënehalf miljoen inwoners). Sopho haalt ons op van de Rustaveli-avenue, één van de majestueuze boulevards die naar Parijs' voorbeeld dwars door de stad zijn aangelegd. Verder is het stratenpatroon af

Sopho Tabatadz, 'Coffee filter diaries', koffie, koffiefilters, latex en inkt op Japans papier, 33 x 45 cm

een paar duizend jaar oververandert, een prachtige wirwar van stegen waar het overal ruint naar, vers gebakken brood, maar waar vreemdelingen nog wel eens willen verdwalen. Vanuit Sopho's huis kijk je over een ongelijk tapijt van roestbruine metalen daken met TV-antennes tussen groene berg-hellingen. Het gesprek met Sopho komt onvermijdelijk op cultuurverschillen. Niet zoals wij Georgië als een exotisch gebied ervaren, had Sopho grote moeite de Nederlandse samenleving te doorgrondend: 'In Nederland heb ik voor het eerst ontdekt wat weekend is. Dat je om je vrienden te zien rekening moet houden met de negen-tot-zes-uur cultuur. In Tbilisi zien vrienden elkaar altijd, dag en nacht. Ik moet er in Nederland wel aan mee doen. Maar ik begrijp het nog steeds niet. Voor wie is dat systeem eigenlijk? Een andere schok was het tempo van de Nederlandse samenleving.' Al die informatie op papier, televisie, film en radio. Al dat verkeer de hele dag door, van bus, naar trein, in de tram en dat allemaal op de minuut. Niet dat er in Tbilisi geen bussen en metro's zijn. Maar het land komt juist een donkere periode te boven, waarin stroomgrek de moderne communicatiemiddelen had lamgelegd. Haar ervaringen in Nederland verwerkte ze ondermeer in een serie grafisch werk getiteld 'Crazy information. Unusual papers'. Velden van knipsels, schaduwen en teksten in Oostindische inkt geven (haar) verwarring weer. Nog persoonlijker zijn de 'Coffee filter diaries'. Op een vel Japans papier schilderde ze met koffie een patroon van koffiefilters. Daar overheen schreef ze - weer met Oostindische inkt - persoonlijke dagboekantekeningen. Op een ander vel staat één reusachtige koffiefilter. Weer een ander is gemaakt van echte koffiefilters, met latex aan

elkaar bevestigd. Het zijn intrigerende confrontaties: de oer-Nederlandse koffiefilter (de ordelijke rijen doen denken aan de vaste tijden van het koffieritueel) gemengd met het unieke Georgische schrift, dat op iets lijkt ergens tussen Russisch en Arabisch. 'Die dagboekteksten, dat ben ik echt helemaal zelf', zegt ze. 'In Nederland kon toch niemand het lezen. Maar nu ik de serie hier in Tbilisi wil laten zien, hoop ik dat mensen niet al te goed kijken.' Het is werk dat je wel kunt verwachten van jonge kunstenaars in den vreemde. Het bijzondere aan Sopho is echter dat zij het thema 'vreemdeling in andere cultuur' niet alleen behandelt, maar ook overstijgt. Ze zoekt naar onzichtbare grenzen: zaken die verborgen blijven of die mensen verborgen houden'. Dergelijke begrippen weet ze sterk te verbeelden, vooral

met behulp van haar tekentalent. Een opgeschijnd heel simpel tekeningetje - zonder titel maar uit een serie getiteld 'Closed women' - verbeeldt drie gesluierde vrouwen die, dicht bij elkaar met zedig gebogen hoofden, door een open ruimte schuifelen. De langvallende schaduwen laten echter springende en juichende vrouwen zien. Sopho: 'Dat vind ik interessant, wat mensen verbergen. Hier zijn het toevallig moslim-vrouwen maar dat is helemaal niet religieus bedoeld. Het gaat me om het bedekken. Als je je sexe geheel bedekt, dan wil je toch juist iets openen? Die vrouwen laten eigenlijk hun sexe zien. Daarom teken ik ook graag ladders en ramen, bij wijze van ontsnappingsweg.' Het is een thema dat ze in Nederland heel ontwikkeld; de moslimvrouwen heeft ze ooit ergens op een Amsterdams plekje zien lopen. Toch lijkt de 'Closed Women'-serie ook Georgische elementen te bevatten, hoewel Sopho dat zelf niet zo snel zal benadrukken. Ze maakt deel uit van een moderne generatie die zich beweerdt tegen bepaalde Georgische tradities, vooral met betrekking tot vrouwen. Normaal zijn Georgische meisjes op hun eenentwintigste al jaren getrouwd - als ze niet al zijn gescheiden uit hun kinderhuwelijk - en hebben vaak meerdere kinderen. In het gezin en de samenleving zijn mannen traditioneel de baas. Met basende stemmen, het hoofd in de nek, delen ze bevelen uit. De gezagscrisis in het land ten gevolge van de ineenstorting van het Sovjet-bevind, burgeroorlog en een economische achteruitgang is inmiddels dan wel bedwongen, maar ook het gezag van de traditie wordt niet meer door iedereen aanvaard. Dat geldt eveneens voor Sopho, getuige haar verhaal over een conflict op de kunstacademie in Tbilisi: 'Ik had een paar naakten geschildert

Sopho Tabatadz, 'Crazy information, unusual papers', inkt op Japans papier, 165 x 62 cm

TABLEAU Fine Arts Magazine

met eens van een model. Zet mijn professor: "Waar ben jij mee bezig, meisje?" Ik vertelde dat ik graag mensen tekende en wilde leren hoe ik ze het best kon verbeelden. Hij zei: "Je denkt zeker een soort realiteit weer te geven. Dat is natuurlijk absurd. Heb jij ooit naakte mensen op straat gezien?" En dat was het einde van het gesprek. Ik was natuurlijk diep verontwaardigd. Toen ik in Nederland op de Rierveld kwam, vroegen ze mij wat ik zoal had gedaan. Ik zei dat ik graag tekende. Nou, zeiden ze, laat dan maar eens zien wie je bent. Toen schrok ik daar toch wel even van. Nu ben ik er zo aan gewend dat ik op de academie in Tbilisi nooit meer zou kunnen werken." Tegelijk in Tbilisi spreidt ze van de weeromstuit een Hollandse 'kan mij wat scheelen' mentaliteit ten toon. Uit Nederland heeft ze een flinke stapel getekende naakten meegenomen. Het zijn

De Varvaridzes braken beiden als kunstenaar door in Tbilisi net na de burgeroorlog, in een periode dat elektriciteit schaars was en maffiabanden de straten beheersten. Sacha of Alexander (24) schildert en exposeerde voor het eerst in 1994. Zijn jongere broer Coco of Irakli (22) maakt vooral grafisch werk. In 1996 werkte hij enige tijd op uitnodiging in Portugal. De broertjes wonen bij hun ouders, net als vrijwel alle Georgische jongeren. Ook niet ongebruikelijk in dit land, komen ze uit een familie die doordrenkt is van kunst. Vader en moeder zijn beide vooraanstaande kunstenaars, maar dan wel uit een geheel ander (communistisch) tijdperk.

sterke tekeningen in felle kleuren, gemaakt naar levende modellen waarvan ze de hoofden niet, maar okselhaar en genitaliën wel heeft weergegeven, net als de lichaamscontouren in harde lijnen zwart krijt. Enkele naakten zullen later op een kleine eemnansexpositie hangen - met de 'Coffee Filter Diaries' en 'Closed Women' - in een galerie ergens in het doolhof van de oude stad. "Misschien komt mijn oude professor wel", zegt Sopho lachend.

Bij een vernissage in Tbilisi verschijnt de culturele elite van traditioneel Georgië. De zwaaropgeмаakte dames dragen niet alleen creaties, maar wapenen ook heuse swaaiers in de zoete avondlucht. De mannen drinken bier uit grote flessen. Als omwille van het contrast heeft een café een eindje verder in de steeg net een nieuw lichtreclame opgehangen: Gieschebier. Sopho's tentoonstelling wordt geopend door een oude en geliefde tekenleraar, de plaatselijke held Gouga Kotetishvili. Hoewel wat ouder, is Gouga ook een typisch product van het moderne Georgië. Hij was kunstschilder, tot een graanaat tijdens de burgeroorlog zijn huis en al zijn werk verwoeste. In arren moede begon hij meubels en accessoires te maken van afval, die hij nu met succes verkoopt over de gehele wereld. ☐

Coco Varvaridze

"Without title", litho's op cardboard, silk screen-techniek, 1995